

רב אחא דוחה את ראיית רב אויא: פְּרִיָּה רַב אָחָא, מה ראייה היא
מהדרשה האמורה, אָחָא שהחביל בין ישראל לעובדי כוכבים
הוא, שגוי אינו קונה בישראל קנין הגוף לעולם, אבל ישראל קונה
בגוי קנין הגוף בְּכִסְפָּא וּבְמִכְרָה, שדווקא אם לאחר שקנאו בכסף
הטבילו לשם עבדות קנה את גופו. אבל כל זמן שלא הטבילו אין
לו בו אלא שעבוד למעשה ידים בלבד, ועדיין יוכל העבד לטבול
לשם חירות. מסיקה הגמרא: אכן קָשְׁיָא הוכחת רב אויא.
הגמרא מביאה את דברי שמואל בענין טבילת עבדות: אָמַר
שְׁמוּאֵל וְצָרִיף הָאָדוֹן לְתַקְפּוֹ לַעֲבֹד וּלְתַת עָלָיו מַלְאכָה בְּעוֹדוֹ
בְּמִים בשעת טבילתו, כדי שיהיה ניכר על הטבילה שהוא לשם
עבדות. שאם לא כן יוכל העבד לומר שהוא טובל לשם חירות,
אבל באופן זה אפילו אם יאמר כן העבד אין בדבריו כלום. הגמרא
מביאה מעשה שעולה ממנו כדברי שמואל: כִּי הָיָה דְּמִינִין עֲבָדֵיהּ
דְּרַב אִשִּׁי, בָּעָא לְאַטְבּוּלָא – שרצה רב אשי להטבילו לשם עבד
כנעני לאחר שקנאו. מְסִירָה נִיחְלִינָהוּ – מסר אותו להם לְרִבְנָא
וְלִרְבֵּי אָחָא בְּרִיהּ דְּרַבָּא להטבילו לשם עבדות, ואָמַר לָהּ, חֲזוּ
דְּמִינִיכוּ קִבְּעִינָא לֵיהּ – ראו שיתבול לשם עבדות, שכן אם יטבול
לשם בן חורין יוצא לחירות אטבע מכם את דמיו. בשעה שהטבילו
אותו רָמּוּ לֵיהּ אֲרִיכָא בְּצֻנְיָאָהּ – הניחו לו חבל בצווארו, אָרְפּוּ
לֵיהּ וְצִמְצִימוּ לֵיהּ – והרפו את החבל ושוב הדקוהו סביב צוארו.
מפרשת הגמרא: אָרְפּוּ לֵיהּ את החבל, כִּי הֵיכִי וְכִינִי דְּלֵא לָהּ
הַצִּיצָה ויבואו המים על בשרו, שכן אם יש דבר החוצץ בין בשרו
למים אין זו טבילה. ומיד צִמְצִימוּ לֵיהּ שוב את החבל סביב צוארו,
כִּי הֵיכִי דְּלֵא לְקָדִים וְלִמָּא לָהּ לִשְׁם בֶּן חוֹרִין אֵינִי טוֹבֵל, אך כל זמן
שהחבל שבידם מהודק על צווארו אינו יכול לומר כן, משום
שהוא כמו שנותנים עליו עול מלאכה. בְּהִירָה דְּדָלִי רִישֵׁיהּ מִמָּא –
ובשעה שהוציא העבד את ראשו מהמים, אֲנָחוּ לֵיהּ וּלְמָא דְּרִישֵׁיהּ
אֲרִישֵׁיהּ – הניחו עליו כלי מלא טיט ואָמְרוּ לֵיהּ, וַיֵּל אֲמַרְי לְבִי מֶךְךָ
– לך והבא טיט זה לבית רב אשי אדונך, כדי להראות שהוא עבד.
הגמרא דנה במי שנשתעבד למלך מחמת חובו ונמכר לישראל:
אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָא לְרַבָּא, חֲזוּ מַר הֵינִי דְּבִי פָפָא בַר אֲבָא – יראה
אדוני את מעשה בני ביתו של בית פפא בר אבא, דִּיִּהְבִּי וְזִי לְאִינְשֵׁי
לְבָרְיֵיהּ שפורעים למלך את מס הגולגולת של גויים שאין בידם
לשלמו, וּמִשְׁעָבְדִּי בָּהּ – ומשעבדים את הגויים האלו לעבדים
תמורת פירעון חובם. ושאל רב פפא: כִּי נָפְקִי – לאחר שמחזירים
גויים אלו לבני פפא בר אבא את הממון ששילמו עבורם ויוצאים
מתחת ידם לחירות, האם הם צָרִיכִי נִימָא דְּחִירוּתָא – (גט שחרור)
אם ירצו להתגיר ולישא בת ישראל. או שמא לא צריכים גט
שחרור משום שאין גופם קנוי, שכן עבד כנעני שנמכר לישראל
אינו קנוי אלא למעשה ידים כל זמן שלא הטבילו לעבדות. אָמַר
לֵיהּ רַבָּא, אִיבּוּ שְׂכִיבִי לֹא אָמַרְי לְכוּ הָא מִלְּתָא – אילו לא הייתי
בין החיים לא הייתי יכול להשיב לך את מה ששמעתי מרב ששת.
הָיָה אָמַר רַב שֶׁשֶׁת, מוֹתֶרְקִינָהוּ דְּהָיָה בְּסָפָא דְּמִלְּכָא מִנָּה – חותם
העבדות שלהם מונח בארגו המלך. כלומר, הרי הם עבדי המלך
וקנויים לו בקנין הגוף, וְהָיָה מִלְּכָא אָמַר, מָאן דְּלֵא הָיִיב בְּרִנָּא
מִשְׁתַּעֲבָד לְמָאן דְּהָיִיב בְּרִנָּא – מי שלא ישלם מס יהיה עבד למי
שיפרע בעבורו את מסיו. ומכיון שהם קנויים למלך בקנין הגוף, אף
בני פפא בר אבא שזכו בהם מכח ציווי המלך קנו את גופם, ואינם
יוצאים מתחת ידם אלא בגט שחרור.
הגמרא חוזרת לדון עובד כוכבים שבא על בת ישראל שנידון
לעיל (מדר), ומביאה מעשה שנהג בו רבי יוחנן כשיטתו לעיל: רַבִּי
הָיָא בַר אֲבָא אִיְקָלַע – (הזדמן) לְמָקוֹם הַקְרוּ גִבְלָא, חָזָא – (וראה)
שם בנות ישראל דְּמַעֲבָרָן – (שמעוברות) מִגֵּרִים שְׁמָלוּ וְלֹא מְבָלוּ
לגירותם. וְעוֹד חָזָא – (ראה) שם חֲמָרָא דְּיִשְׂרָאֵל דְּמִינִין עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים
– יין של ישראל שמגורו עובדי כוכבים וְשֵׁתוּ יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ. וְעוֹד
חָזָא תִּרְמוּסִין דְּשֻׁלְחָן – (שבישלוש) עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים וְאֲבָלִי יִשְׂרָאֵל
מִמֶּנּוּ. וְלֹא אָמַר לָהּ רַבִּי חִיָּא בַר אֲבָא וְלֹא מִיָּד – (כולם), ולא
הוכיחם על שלושת דברים אלו, אָתָּא רַבִּי חִיָּא בַר אֲבָא לְקַמְיָה
דְּרַבִּי יוֹחָנָן, וְסִיפַר לוֹ את שלושת הדברים שראם שם. אָמַר לֵיהּ
רַבִּי יוֹחָנָן, צֵא וְהִכְרֵז עַל בְּנֵיהֶם שֶׁל אוֹתָן בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַמַּעֲבֹרֹת

משום שהאדון הקודם שהיה עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, נִפְסָא – (את גופו) של
העבד לֹא קָנִי לֵיהּ, אלא היה העבד משועבד לו למעשה ידיו
בלבד, ואם כן רק מִיָּד דְּקָנִי לֵיהּ לעובד כוכבים בעבד הוא דְּמִקָּנִי
לֵיהּ לְיִשְׂרָאֵל, ונמצא שעד שהישראל מטביל את העבד לשם
עבדות אין לו בו אלא שעבוד בלבד. וְכִינִן דְּקָדַם העבד כנעני
וְכָבַל את עצמו לִשְׁם גִּירוֹת של בֶּן חוֹרִין ולא לשם עבדות, אִפְקֵיָה
לְשַׁעֲבָדֵיהּ – הפקיע מעצמו את שעבוד הישראל ויצא לחרות.
וטעם הדבר הוא בְּדָבָא. דְּאָמַר רַבָּא, הָקֵדַשׁ, חֲמִין, וְשִׁחְרוּהּ,
מִפְקִיעִין מִיָּדִי שְׁעָבָד. שאם שעבד הלוח את שורו ועשאו אפותיקי
למלוה, ואחר כך הקדיש הלוח את השור למזבח, הקדושה שחלה
על השור מפקיעה ממנו את השעבוד, ואין המלוה יכול לגבות
ממנו את חובו. וכן אם שעבד ישראל את חמצו ועשאו אפותיקי
לבעל חובו הגוי, והחמץ עדיין ביד הישראל, משהגיע זמן ביעורו
של החמץ בשעה השישית של ערב פסח, נפקע ממנו שעבוד הגוי
וחייב הישראל לבערו. וכן אם שעבד הלוח את עבדו הכנעני
ועשאו אפותיקי לבעל חובו, ואחר כך שחררו הלוח, נפקע מהעבד
שעבוד המלוה והרי הוא קנוי יוצא לחירות. אם כן אף עבד לו שאין
גופו קנוי לאדון קלא רב משועבד לו למעשה ידיו, כשטובל את
עצמו לשם גירות באה קדושת ישראל ומפקיעה ממנו את
שעבודו.
רב חסדא מקשה על דברי רב מברייטא: מִתִּיב – (מקשה) רַב חֲסָדָא,
שנינו בברייטא, מַעֲשֶׂה בְּבִלְוִיָּהּ הַיְּזוּרָה שְׁקָרְמוּ עֲבָדֶיהּ הכנענים
וְכָבְלוּ לשם גירות לְפָנֶיהָ – לפני שהיא עצמה התגירה. וְכָא מַעֲשֶׂה
זֶה לְפָנֶי חֲכָמִים, ואָמְרוּ, קָנוּ העבדים את עצמן ונעשו ישראלים בְּנֵי
חוֹרִין. מדיוק רב חסדא: משמע מדברי הברייטא, שדווקא אם טבול
לְפָנֶיהָ, אין – עלתה להם הטבילה ונעשו בני חורין, משום שכל זמן
שלא נתגירה לא היה לה בהם אלא שעבוד בלבד. אבל אילו
היתה מקדימה וטובלת לפנייהם והיו העבדים טובלים לְאַחֲרֶיהָ, לא
היתה עולה להם הטבילה, והיו נשארים בעבדותם. הרי שמיד
כשקנה הישראל את העבד נקנה לו גופו, ושוב אין בידו לטבול
לשם חירות, ולא כדברי רב האומר שעד שיתבילו האדון לשם
עבדות אין לו בו אלא שעבוד בלבד והרי הוא יכול לטבול לשם
גירות.
מתרצה הגמרא: אָמַר רַבָּא, לעולם גם אם טבול העבדים לשם
חירות לאחר שנתגירה היא יצאו לחירות, אלא שאם טבול לְפָנֶיהָ
והיא עדיין בגיורתה, בֵּין אם טבול בְּסָתָם ולא פירשו שטובלים
לשם חירות, וְכִינִן אם טבול בְּמַפְרִישׁ לשם חירות, נעשו בני חורין.
אבל אם טבול לְאַחֲרֶיהָ, אם טבול בְּמַפְרִישׁ לשם חירות, אין – נעשו
בני חורין, אבל אם טבול בְּסָתָם לא יצאו לחירות, אלא הם עבדים
כנענים.
הגמרא חוזרת לפרש את דברי רב: אָמַר רַב אֲוִיָּא, לֹא שָׁנוּ
שמועילה לעבד טבילתו לשם חירות, אֲלֵא בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹקָה עַבְד
מִן הָעוֹבֵד בּוֹכְבִּים, שמכיון שאין לגוי קנין הגוף בעבדו, גם לישראל
שקנאו ממנו אין בו קנין הגוף עד שיתבילו לשם עבדות. אֲבָל
עוֹבֵד בּוֹכְבִּים שמכר את עצמו לישראל, אף את גופו של העבד
קָנִי הישראל, ושוב אינו יכול לטבול לשם בן חורין. מוכיח רב
אויא את דבריה דְּכִתִּיב (ויקרא כה מה) 'וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַנֶּרִים
עִמָּכֶם מִיָּהִם תִּקְנוּ, דווקא אֲהֵם הישראל קונים עבדים מִיָּהִם
(מהגויים), וְלֹא הֵם הגויים קונים עבדים מִיָּהִם הישראלים, וְלֹא הֵם
הגויים קונים עבדים וְהַ מִּיָּהִם. ומה שדרש 'וְלֹא הֵם קונים מִיָּהִם', לַעֲנִין
מִיָּהִם דרש כן. אֲלֵימָא למעט שאין הגוי קונה ישראל לְמַעֲשֶׂה יָדָיו,
לא יתכן לפרש כן. שהרי אָמַר – (וכי) עוֹבֵד בּוֹכְבִּים לֹא קָנִי לֵיהּ
לְיִשְׂרָאֵל לְמַעֲשֶׂה יָדָיו, וְהַכֵּתִיב (שם כה מז) 'וּמִן אֲחִיקָה עֲמֹה, וְנִמְכַּר לְגֵר
תּוֹשֵׁב עִמָּךְ, או לְעָקֵר מִשְׁפַּחַת גֵּר, ואָמַר מֶר, מִשְׁפַּחַת גֵּר' זֶה הָעוֹבֵד
בּוֹכְבִּים. הרי שישראל נמכר לגוי לעבד למעשה ידיו. אֲלֵא לֹא
בדאי בא הכתוב למעט שאין ישראל נמכר לגוי לְגִיפָה – לקנין
גופו. וכנגד קנין זה קָאָמַר רַבְּהִינָא, 'אֲהֵם' הישראלים קונים מִיָּהִם
(מהגוי) עַבְד אֲפִילוּ לַקֵּינִי גִיפָה – (גופו). נמצא שגוי המוכר את
עצמו לישראל אף גופו קנוי, ועל כן אינו יכול לטבול לשם בן
חורין.

38 **מַעֲמָא דְאַיִן בְּנֵי תוֹרָה** אסר רבי יוחנן לבני גבלא לאכול תורמוסים
 39 שנתבשל על ידי עובדי כוכבים, **הָא לִבְנֵי תוֹרָה שְׂרִי** לאוכלם,
 40 משום שאין לחשוש בהם שמא יבואו לזלזל באיסור זה.
 41 הגמרא חזרת לדברי רבי יוחנן שאין גירות בלא מילה וטבילה,
 42 ומביאה מחלוקת תנאים בדין זה: **הָנוּ דְרַבֵּן גַּר שְׂמֹאל וְלֹא מִכָּל לֶשֶׁם**
 43 **גִּירוֹת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, הָרִי זֶה גַּר,** ואין הטבילה מעכבת את
 44 גירותו. **שֶׁבֶן מְצִינוּ בְּמַבְרֵיתֵינוּ שְׂמֹאל** ביציאתם ממצרים ובכך יצאו
 45 מכלל בני נח ונכנסו תחת כנפי השכינה לקבל את התורה, ואף
 46 שלא מצאנו שֶׁבֶכֶל באותה שעה. וגר שֶׁבֶכֶל לשם גירות וְלֹא מִלָּה,
 47 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, הָרִי זֶה גַּר, ואין המילה מעכבת את גירותו. **שֶׁבֶן**
 48 **מְצִינוּ בְּמַאֲמָהוֹת** שיצאו ממצרים, שֶׁשֶׁבֶכֶל קודם מתן תורה ובכך
 49 נכנסו תחת כנפי השכינה, ואף על פי שלא מָלוּ. וְחֻקִּים חוֹלְקִים
 50 על רבי אליעזר ורבי יהושע ואומרים, אם מִכָּל וְלֹא מִלָּה או שֶׂמֶל
 51 וְלֹא מִכָּל אֵין הוא נעשה יָרֵךְ, עַד שֶׁיִּשְׁמֹאל וגם יִשְׁבֹּל.
 52 מקשה הגמרא: וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נִמְי גִּילָה מַאֲמָהוֹת שטבילה אינה
 53 מעכבת, ומדוע לשיטתו טבילה מעכבת. וְכֵן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר נִמְי גִּילָה
 54 מַאֲמָהוֹת שמילה אינה מעכבת, ומדוע לשיטתו מילה מעכבת. וְכֵן
 55 תִּימָא לַחֲרִץ, שרבי אליעזר אינו למד מהאמהות שמילה אינה
 56 מעכבת משום שאין דִּינָן אֶפְשָׁר מִשְׁאֵי אֶפְשָׁר, ומכיון שמילה אינה
 57 שייכת בנשים, אין ללמוד מהן על אנשים ששייכת בהם מילה שגם
 58 בהם לא תעכב, הלא אי אפשר לומר כן בשיטת רבי אליעזר.
 59 וְהַתְנָא – שכן שנינו בברייתא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, מִנֵּין לִקְרֹב פֶּסַח
 60 שֶׁל דִּדּוֹת שְׂאִין בָּא – [ונקנה] אֵלֶּא מִן הַחֻלּוּן וְלֹא מִכֶּסֶף מַעֲשֵׂר שֶׁנִּי,
 61 שכן נֶאֱמַר צִוִּינוּ עַל הַפֶּסַח בְּמִצְרַיִם, וְנֶאֱמַר צִוִּינוּ עַל הַפֶּסַח בְּדִדּוֹת.
 62 מִה פֶּסַח הָאֱמֹר בְּמִצְרַיִם אֵין בָּא אֵלֶּא מִן הַחֻלּוּן, שהרי לא נוהג
 63 מעשר שני אלא בארץ ישראל, ועדיין לא היה להם כסף שקדוש
 64 בקדושת מעשר שני, אף פֶּסַח הָאֱמֹר לְדִדּוֹת אֵין הוא בָּא אֵלֶּא מִן
 65 הַחֻלּוּן. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא לרבי אליעזר, וְכֵן דִּינָן אֶפְשָׁר מִשְׁאֵי
 66 אֶפְשָׁר, הלא מה שפסח מצרים לא בא מכסף מעשר שני הוא
 67 משום שלא היתה אפשרות במציאות להביאו ממנו, ואין ללמוד
 68 ממנו על פסח דורות שיש אפשרות להביאו מכסף מעשר שני. אָמַר
 69 לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לרבי עקיבא, אַף עַל פִּי שֶׁבֶפֶסח מִצְרַיִם אֵין אֶפְשָׁר
 70 היה להביאו ממעשר שני, מכל מקום רָאִיָּה דְּלוּלָה הִיא, וְלִמַּד
 71 הִימָנָה אף לפסח דורות. הרי שסבור רבי אליעזר שדנים דבר
 72 שאפשר מדבר שאי אפשר, ואם כן מדוע לא למד מהאמהות
 73 שמילה אינה מעכבת את הגירות אף באנשים.
 74 מתרצת הגמרא: אֵלֶּא

1 לגרים שמלו ולא טבלו, שֶׁהֵם מְמוּרָאִים. וְעַל יֵינָם שֶׁנִּמְזַג בָּמִים עַל
 2 ידי עובדי כוכבים צא והכרו שהוא אסור מִשּׁוּם יֵינָם נֶפֶסָה. וְעַל
 3 תוֹרְמוֹקֵן שהתבשל על ידי עובדי כוכבים צא והכרו שהוא אסור
 4 מִשּׁוּם בִּישׁוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. ואף שמעיקר הדין יש להקל
 5 בתורמוסים כפי שיבואר להלן, מכל מקום בבני גבלא יש להחמיר,
 6 לְפִי שְׂאִיִן בְּנֵי תוֹרָה, ואם נתיר להם בישול עובדי כוכבים בהם,
 7 יבואו להחירו אף בדברים אחרים.
 8 מפרשת הגמרא את דברי רבי יוחנן: מַה שֶׁאִמַּר עַל בְּנֵיהֶן שֶׁהֵם
 9 מְמוּרָאִים, הוא משום שרבי יוחנן לִשְׁעִמְיָה. דֹּאֲמַר רַבִּי חִיָּיא בְּרַ אֲבָא
 10 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לְעוֹלָם אֵין הָגִי נַעֲשֶׂה גַר עַד שֶׁיִּשְׁמֹאל וְיִשְׁבֹּל, וְכֵינָן
 11 דִּלָּא מִכָּל עַדִּין עוֹבֵד כּוֹכָבִים הוּא, וְנִמְצָא שִׁבְנוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלוֹ
 12 הִתְעַבְּרוּ מִגּוֹיִם, וְהִרִי אָמַר רַבָּה בְּרַ בְּרַ הִנֵּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן (לעיל
 13 שם), עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעוֹבֵד הָפָא עַל כֵּת יִשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ הַנּוֹדֵל לַה מִמֶּנּוּ
 14 מְמוּרָא.
 15 ומה שאמר רבי יוחנן עַל יֵינָם שהוא אסור מִשּׁוּם יֵינָם נֶפֶסָה ואפילו
 16 הגוי מזג אותו רק בכוחו ולא נגע בו בדידי, הוא מִשּׁוּם לְפִי לָךְ אֲמַרִּין
 17 נִדְרָא, סְחֹר סְחֹר לְכָרְמָא לֹא תִקְרֵב – בדרך שאומרים לנזיר, לך
 18 רחוק מהכרם ואל תקרב אל סביבותיו. ואף שמותר לנזיר ללכת
 19 בכרם ולא נאסר אלא באכילת ענביו, מכל מקום אומרים לו
 20 להתרחק מסביבותיו כדי שלא יכשל באיסור. ומטעם זה אף אסר
 21 רבי יוחנן יין שֶׁנִּמְזַג הָגִי אף שלא נגע בו, כדי שלא יבואו להיכשל
 22 בשתיית יין שנגע בו גוי.
 23 ומה שאמר רבי יוחנן עַל תוֹרְמוֹקֵן שהוא אסור מִשּׁוּם בִּישׁוּלִי עוֹבְדֵי
 24 כּוֹכָבִים, הוא לְפִי שֶׁבְּנֵי גַבְלָא אֵינָן בְּנֵי תוֹרָה, וחשש רבי יוחנן
 25 שיבואו לזלזל באיסור בישול עובדי כוכבים. מקשה הגמרא: וכי
 26 רק משום שאינם בני תורה אסר להם רבי יוחנן תורמוסים אלו, הָא
 27 לִבְנֵי תוֹרָה שְׂרִי – [ומותר] לאוכלם, וְהָאֲמַר רַב שְׂמוּאֵל בְּרַ רַב יִצְחָק
 28 מְשַׁמִּיָּה דְרַב, כֹּל דְּבַר הַנֶּאֱכָל בְּמוֹת שְׁהוּא חֵי וּבִישְׁלוּהוּ גּוֹיִם, אֵין
 29 בּוֹ מִשּׁוּם אִיסוּר בִּישׁוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְכֵן דְּבַר שְׂאִי אֶפְשָׁר לֵאכּוֹל
 30 לֵאל בִּישׁוּל יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם אִיסוּר בִּישׁוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. וְהָא
 31 תוֹרְמוֹס אֵינּוּ נֶאֱכָל בְּמוֹת שְׁהוּא חֵי, וְאִם כֵּן יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם בִּישׁוּלִי
 32 עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, ואסור אף לבני תורה. מתרצת הגמרא: רַבִּי יוֹחָנָן
 33 בְּאִדְרָךְ לִישְׁנָא – [כלשון השנניה] שנאמרה בשם רב כְּבִירָא לִיה. דְּלִפִּי
 34 לִשׁוֹן זו אָמַר רַב שְׂמוּאֵל בְּרַ רַב יִצְחָק מְשַׁמִּיָּה דְרַב, כֹּל תִּבְשִׁיל שְׂאִין
 35 הוא חשוב דיו כדי להיות עוֹלָה עַל שׁוֹלְחַן מִלְּכִים לֵאכּוֹל בּוֹ – [עֲמֹן
 36 אֶת הַפֶּת, אֵין בּוֹ מִשּׁוּם אִיסוּר בִּישׁוּלִי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. ואף תורמוסים
 37 אינם חשובים דיים כדי לעלות על שולחן מלכים, וְעַל כֵּן רַק מִשּׁוּם

במות דף מו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קמג

51 'לְפִיכָה' ומדוע הוצרכה הברייתא להוסיפו. מתרצת הגמרא: מהו
 52 דְּתִימָא שְׁלֵרֵי יְהוּדָה הַמְּבִילָה היא העיקר, ואף שדי בטבילה ללא
 53 מילה אין די במילה ללא טבילה, ואם כן מְבִילָה בְּשֶׁבֶת לֹא תוֹתֵר
 54 לו אפילו שכבר מל קודם השבת, משום דְּקָא מְתַקֵּן וְגַבֵּר על ידה.
 55 קָא מְשַׁמֵּעַ לֹן דְּרַבִּי יְהוּדָה סוֹבֵר אוּ הָא אוּ הָא בְּעֵי – או מילה או
 56 טבילה, ודי באחת מהן.
 57 הגמרא ממשיכה בביאור דברי הברייתא: רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אִין
 58 מְטַבְּלִין. מקשה הגמרא: מְשִׁימָא שאין להטבילו בשבת, דְּהָרִי בִּין
 59 דְּאִמְרֵי רַבִּי יוֹסִי בְּרִישָׁא דְּתַרְתִּי בְּעֵינָן, ואין די במילה ללא טבילה,
 60 אם כן בודאי שאין להטבילו בשבת, שהרי טבילה זו מתקנת אותו
 61 להיות איש ישראל, ותקוני וְגַבֵּר בְּשֶׁבֶת לֹא מְתַקְּנִין. מתרצת
 62 הגמרא: מהו דְּתִימָא לְרַבִּי יוֹסִי מִלָּה היא עֵינָהּ הגירות, ואין צריך
 63 מלבדה גם טבילה, ודווקא הֵתָם בְּרִישָׁא הַדִּין הוּא שאינו גר משום
 64 דְּלֹא הוּא מִלָּה בְּפִנְיָנוּ וּשְׂמָא לֹא מִלְּשָׁם גִּירוֹת, ואין די בטבילה
 65 לבדה. אֲבָל הִיאָהּ הִיאָהּ מִלָּה בְּפִנְיָנוּ קודם השבת אִימָא לְמִטְבֵּל זֶה
 66 בְּשֶׁבֶתָא ואין בכך משום תיקון גברא, לפי שכבר נגמרה גירותו
 67 קודם השבת במילה לבדה. קָא מְשַׁמֵּעַ לֹן, דְּרַבִּי יוֹסִי תַרְתִּי בְּעֵי, גם
 68 מילה וגם טבילה, ומאחר שנגמרת גירותו על ידי הטבילה אסור
 69 להטבילו בשבת.
 70 הגמרא מביאה מעשה שממנו נלמדים כמה דיני גירות: אִמְרֵי רַבָּה
 71 עֲנִבְרָא הוּוּ בִּי רַבִּי חֵימָא בְּרַבִּי – מעשה היה אצל רבי חייא בר
 72 רבי, וְרַב יוֹסֵף מְתִנִּי –[שנה] שאף רבי אוֹשְׁעִינָא בְּרַבִּי היה עמו,
 73 וְרַב קִפְרָא מְתִנִּי שאף רבי אוֹשְׁעִינָא בְּרַבִּי חֵימָא היה עמו, דְּאִתָּא
 74 לְקַמְּהָ בְּלִילָה גַּר שְׂמִיל וְלֹא מְבִיל. ואִמְרֵי לִיה רַבִּי חֵימָא בר רבי, שְׁחִי
 75 –[המתן] בָּאן עַד לְמַחֵר וְנִמְכְּלִינָהּ בְּיוֹם, משום שאין מטבילים
 76 בלילה. מדייקת הגמרא: שְׁמַע מִינָהּ מַעֲשֵׂה זֶה תַּלְתְּ דִּינִים. ממה
 77 שהוסיף רב ספרא שהיו שם שלשה אמוראים, שְׁמַע מִינָהּ
 78 שלטבילת גַּר צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה דִּינִים. ושְׁמַע מִינָהּ ממה שאמרו לו
 79 שעליו לטבול, שֵׁאִינוּ גַּר עַד שְׂמִימָל וְיִטְבֹּל. ושְׁמַע מִינָהּ ממה שאמר
 80 לו רבי חייא בר רבי להמתין למחר ולא הטבילו בלילה, שֵׁאִין
 81 מְטַבְּלִין גַּר בְּלִילָה, שכן גירות נחשבת לדין כפי שיבואר להלן, ואין
 82 דינים בלילה.
 83 מקשה הגמרא: וְנִימָא, שְׁמַע מִינָהּ נִמְי דְּפִעֵין דִּינִים מוֹמְחִין לְקַבְּלָת
 84 גרים, שהרי כל שלושת אמוראים אלו היו מומחים. מתרצת
 85 הגמרא: אין להביא ראיה ממעשה זה שצריך מומחים, שכן יש
 86 לומר דְּלִמָּא דְּאִימְלָעוּ – שמא כך היה מעשה שנקלעו לשם
 87 אמוראים אלו שהיו מומחים, ולעולם אין צריך דִּינִים מוֹמְחִים
 88 לגירות.
 89 וכן אִמְרֵי רַבִּי חֵימָא בְּרַבִּי אֲבָא, אִמְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן, גַּר צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה דִּינִים
 90 בשעת גירותו, משום ש'מְשַׁמֵּעַ' כְּתִיב בִּיה גַּר, שנאמר (במדבר טו טו)
 91 'מְשַׁמֵּעַ אֶחָד יְהִיָּה לָכֶם וְלָגֵר', וכשם שבמשפט צריך שלשה
 92 דִּינִים הוּא הַדִּין לְגִירוֹת.
 93 הברייתא דנה בנאמנות אדם על גירותו: תְּנֵי רַבִּינָן, מִי שְׂבָא וְאִמְרֵי
 94 גַּר אֲנִי, ואין עדים שמעידים עליו שמל וטבל לשם גירות, יָבֹול
 95 נאמין לו וְנִקְבְּלָנוּ כגר מבלי להצריכו הטפת דם ברית וטבילה,
 96 תְּלִמּוּד לִזְמַר (ויקרא יט לג) 'וְכִי יִגֹּר אִתְּךָ גַּר בְּאַרְצְכֶם, וּמֵאִתְּךָ'
 97 משמע, דווקא בְּמוֹחֶזֶק לָךְ בִּידְעָה בְּרוּרָה שֶׁנִּתְגַּיֵּר. ואם בָּא הַגר
 98 וְעָרִיז עִמּוֹ, ומעידים עליו שמל וטבל לשם גירות, מִינֵין שֶׁהֵם
 99 נאמנים, תְּלִמּוּד לִזְמַר 'וְכִי יִגֹּר אִתְּךָ גַּר בְּאַרְצְכֶם'. ולהלן (מז). יבואר
 100 החידוש שבדין זה.

1 מְבִיל וְלֹא מִלְּבִיל עֲלֵמָא לֹא פְּלִינִי דְּמַהְיֵי – בין רבי אליעזר ובין
 2 רבי יהושע סוברים שמועילה הטבילה לבדה ונעשה גר אף ללא
 3 מילה, כמו שמצינו באמהות שנתגיירו בטבילה בלבד. כִּי פְּלִינִי
 4 רבי אליעזר ורבי יהושע, כְּמִל וְלֹא מְבִיל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סוֹבֵר שבמילה
 5 בלבד נעשה גר, משום דִּלְיָה מְאֻבָּחַת שלשיתו נתגיירו קודם מתן
 6 תורה במילה ללא טבילה. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ סוֹבֵר, שְׂבָאָבוֹת נִמְי מְבִילָה
 7 הָיָה מלבד המילה.
 8 שואלת הגמרא: מִנָּא לִיה לְרַבִּי יְהוֹשֻעַ שטבלו אבותינו קודם מתן
 9 תורה. אִילִימָא מְדַבְּרִיב (שמות יט י) 'לָךְ אֶל הָעָם וְקִדְשְׁתֶּם הַיּוֹם וּמָחָר
 10 וְכַפֵּסוּ שְׂמִלּוֹתֵכֶם', ואם כן יש ללמוד מקל וחומר שהיתה שם גם
 11 טבילת הגוף, ומה בְּמָקוֹם שֵׁאִין מְעוֹן בָּבוֹם בגדים כגון בעל קרי,
 12 ומכל מקום הוּא מְעוֹן מְבִילָה לטהרתו, מתן תורה שהוא מָקוֹם
 13 שְׁמַעוֹן בָּבוֹם בגדים אִינוּ דִּין שְׂחִיָּה מְעוֹן מְבִילָה. הרי שטבלו
 14 אבותינו קודם מתן תורה כדי להיכנס תחת כנפי השכינה. דוחה
 15 הגמרא: וְדִלְמָא כיבוס הבגדים קודם מתן תורה היה לנְקִיּוֹת
 16 בְּעֵלְמָא, בכדי שיהיו בגדיהם לבנים והגונים לקבל פני שכינה, ואין
 17 הכוונה לטבילת הבגדים במקוה, ואם כן אין ראיה מכיבוס זה
 18 שהיתה שם גם טבילת הגוף. מסיקה הגמרא: אִלֵּא מקור הטבילה
 19 באבותינו הוּא מְהֻבָּא. שנאמר במתן תורה (שמות כד ח) 'וַיַּקַּח מֹשֶׁה
 20 אֶת הָדָם וַיִּזְרֹק עַל הָעָם, וַיִּגְמְדוּ – וקבלה בדינו, דְּאִין הוּאָהּ בְּלֹא
 21 שתקדם לה מְבִילָה, ומאחר שהיתה אצל אבותינו הזאת דמים
 22 בהכרח שטבלו קודם לכן.
 23 שואלת הגמרא: וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ הלמד מאמהות שמועילה טבילה
 24 בלא מילה, מְבִילָה בְּאִמְהוֹת מְנַלָּן – מנין לנו שטבלו. מתרצת
 25 הגמרא: סְבָרָא הוּא, משום דָּאם לֹא טבלו אִם בֵּן בָּמָה נִכְנְסוּ תַּחַת
 26 כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה.
 27 הגמרא מביאה את הכרעת ההלכה במחלוקת זו: אִמְרֵי רַבִּי חֵימָא בְּרַבִּי
 28 אֲבָא אִמְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן, לְעוֹלָם אִינוּ גַּר עַד שְׂמִימָל וְיִטְבֹּל, כדברי
 29 חכמים החולקים על רבי אליעזר ורבי יהושע שאמרו שאינו גר עד
 30 שימול או יטבל. מקשה הגמרא: הִלָּא מְשִׁימָא שהלכה כחכמים
 31 שאין גירות בלא מילה וטבילה, שהרי כלל הוּא בִּידְעוֹ, יְחִיד וְרַבִּים
 32 הִלָּכָה בְּרַבִּים, ומה הוצרך רבי יוחנן לפסוק כמותם. מתרצת
 33 הגמרא: מָאן חֲכָמִים שהוזכרו בברייתא, רַבִּי יוֹסִי הוּא, ואין זו דעת
 34 רבים, ועל כן הוצרך רבי יוחנן לפסוק כמותו. הגמרא מוכיחה שזו
 35 היא דעת רבי יוסי: דְּתַנָּא, תְּרִי שְׂבָא אדם וְאִמְרֵי, מִלְּתִי וְלֹא מְבִילָתִי
 36 לגירות, מְטַבְּלִין אוֹתוֹ וְנַעֲשֵׂה גַר גְּמוּר, ומה בְּכָךְ שאיננו יודעים
 37 אם מל לשם גירות, הִלָּא דִּי לו בטבילה לגירותו, דְּבָרִי רַבִּי יְהוּדָה.
 38 רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אִין מְטַבְּלִין אוֹתוֹ, שְׂמָא לֹא נִימּוֹל לְשֶׁם גִּירוֹת, ואין
 39 גירות בלא מילה. אך לדעת רבי יהודה, כשם שדי בטבילה בלבד
 40 די במילה בלבד, וְלִפְיָךְ, מְטַבְּלִין גַּר בְּשֶׁבֶת אִם כָּבֵר מִלְּפִנְיָנוּ
 41 קודם השבת, ואין בכך משום תיקון גברא ועשייתו לישראל, שהרי
 42 כבר מתוקן הוּא מאתמול על ידי המילה, דְּבָרִי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסִי
 43 אוֹמֵר, אף אם מל קודם השבת אִין מְטַבְּלִין אוֹתוֹ בשבת, לפי שיש
 44 בכך משום איסור תיקון גברא. משום שאין גירות בלא טבילה. הרי
 45 שסובר רבי יוסי שאינו גר עד שימול ויטבול.
 46 הגמרא דנה בדברי ברייתא זו: אִמְרֵי מַר, לְפִיכָה מְטַבְּלִין גַּר בְּשֶׁבֶת.
 47 מקשה הגמרא: הִלָּא מְשִׁימָא הוּא, שהרי מִכֵּיּוֹן דְּאִמְרֵי רַבִּי יְהוּדָה
 48 בְּרִישָׁא דְּפִתְחָא סָנְיָא – שדי בטבילה לבדה, כמו כן די במילה
 49 לבדה, אִם כֵּן הִיאָהּ הִיאָהּ לְפִנְיָנוּ קודם השבת בודאי שלשיתו
 50 מְטַבְּלִין אוֹתוֹ בשבת, שהרי אין בטבילה זו שום תיקון, ואם כן מִאי